

2023-12-20
KN2023/00903

Miljödepartementet

Försvarmakten

Överklagande av Försvarsinspektören för hälsa och miljö
beslut om föreläggande om kompletterande undersökningar
m.m. avseende spridning av PFAS-ämnen vid f.d. F15
Söderhamn, Söderhamns kommun

Regeringens beslut

Regeringen ändrar det överklagade beslutet på så sätt att punkterna 2–5 i beslutet ska ha följande lydelse:

2. redovisa dagvattennätets sträckning och status samt övriga identifierade spridningsvägar med ytvatten vid f.d. F 15 Söderhamn i den mån detta är möjligt att genomföra genom tillträde till anläggningen, informationsinhämtning från fastighetsägare och eventuellt andra som kan ha kunskap om ledningsnätet i området,
3. ta fram en provtagningsplan för provtagning av dagvatten, dränvatten och ytvatten i den mån det är möjligt att genomföra genom tillträde till anläggningen,
4. redovisa resultat från utförda provtagningar, beräkning av belastning, påverkansanalys samt bedömning av åtgärdsbehov om dessa åtgärder har kunnat genomföras genom t.ex. tillträde till anläggningen, samt
5. redovisa förslag till övergripande åtgärdsåtgärdsutredning samt riskvärdering om åtgärderna i punkterna 2–4 har kunnat genomföras.

Regeringen avslår överklagandet i övrigt.

Ärendet

Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) beslutade den 19 november 2021 att förelägga Försvarmakten att utreda spridning av per- och poly-

fluorerade alkylsubstanser (PFAS) via dagvatten till närliggande ytvatten-recipienter vid f.d. F15 Söderhamn, Söderhamns kommun samt genomföra åtgärdsutredning som syftar till att finna lämpliga åtgärder som minskar spridningen genom att

- 1 redovisa förslag på åtgärder för att omgående minska spridningen av PFAS från napalmövningsplatsen mot Ålsjön via dagvattenätet,
- 2 redovisa dagvattennätets sträckning och status samt övriga identifierade spridningsvägar med ytvatten vid f.d. F 15 Söderhamn,
- 3 ta fram en provtagningsplan för provtagning av dagvatten, dränvatten och ytvatten,
- 4 redovisa resultat från utförda provtagningar, beräkning av belastning, påverkansanalys samt bedömning av åtgärdsbehov, samt
- 5 redovisa förslag till övergripande åtgärds mål, åtgärdsutredning samt riskvärdering.

Beslutet finns i *bilagan*.

Överklagandet

Försvarsmakten har överklagat beslutet och yrkar att punkterna 2–5 i föreläggandet ska upphävas.

Försvarsmakten framför i huvudsak följande. Försvarsmakten är inte rätt adressat för föreläggandet eftersom myndigheten saknar faktisk rådighet och rättslig möjlighet att vidta de åtgärder som fordras för att efterkomma föreläggandet. Försvarsmakten har inte heller verksamhetsutövaransvar för en eventuell spridning via dagvattennätet. I det fall ansvaret för spridningen skulle bedömas vara solidariskt måste föreläggandet anses vara oskäligt betungande för Försvarsmakten.

Försvarsmaktens verksamhet på den före detta flygflottiljen upphörde 1998. Fastigheterna ägdes då av Fortifikationsverket. Försvarsmakten har således aldrig ägt fastigheterna och aldrig haft rådighet över ledningsnätet för dagvatten på fastigheterna. Försvarsmakten har därför inte, och har aldrig haft, någon dokumentation eller kännedom om dagvattennätets sträckning eller status. De nya fastighetsägarna torde ha vetskap om att PFAS har använts på den före detta flygflottiljen och att detta skulle kunna spridas via dagvattennätet. Under dessa omständigheter är det den som ansvarar för ledningsnätet som också ansvarar för att undersöka ledningsnätet och förebygga att en

spridning sker via det. Om en eventuell spridning via dagvattennätet sker på grund av inläckage av exempelvis förorenat grundvatten så är det den som ansvarar för ledningsnätet som är att anse som verksamhetsutövare. Ledningsägaren har, precis som anförts i beslutet, ansvar för att ledningsnätet är av sådan kvalitet att det inte tar in och leder vidare föroreningar.

Åtgärds punkterna 3–5 i föreläggandet är avhängiga av att punkten 2 redovisas, varför Försvarmakten inte heller har möjlighet att efterkomma dessa. Beroende av vad som framkommer om ledningarnas sträckning och status när fastighetsägarna har undersökt ledningsnätet är det inte uteslutet att Försvarmakten slutligen kan komma att få ansvar för att utföra vissa andra utredningar enligt föreläggandet.

Att kartlägga dagvattennätets sträckning och skick är en mycket kostsam åtgärd eftersom det måste göras genom filmning. Det kan inte anses skäligt att Försvarmakten i detta skede åläggs att genomföra dessa omfattande och mycket kostsamma åtgärder. I beslutet anges att det enligt praxis, normalt sett, inte finns skäl för att jämka skäligheten redan i utredningsfasen. Starka samhällsekonomiska skäl talar därför för att en i vart fall preliminär bedömning av ansvarsförhållandena bör beaktas redan i detta skede. På så vis undviks så långt möjligt onödiga processkostnader för exempelvis regresstalan.

Försvarmakten framhåller att FIHM, i ett ärende rörande utredning avseende spridning av PFAS via dagvatten från Karlsborgs flygplats, har förelagt fastighetsägaren Fortifikationsverket att göra en handlingsplan rörande vilka undersökningar som behöver genomföras. FIHM anförde i det beslutet att Fortifikationsverket som verksamhetsutövare även har den rådighet som behövs för att utföra utredningarna enligt beslutet.

Naturvårdsverkets yttrande

Naturvårdsverket har yttrat sig i ärendet och anför sammanfattningsvis följande. Naturvårdsverket bedömer att Försvarmakten har bidragit till att PFAS spridits till miljön och därför är verksamhetsutövare. Även andra och senare verksamhetsutövare på platsen kan ha ett delansvar för att föroreningar spridits på aktuell plats.

De utredningar och undersökningar som föreläggandet i beslutet avser är enligt Naturvårdsverkets bedömning vad som normalt bör genomföras vid

frågor om avhjälpande av föroreningar enligt 10 kap. miljöbalken. Naturvårdsverket bedömer att punkt 2 i beslutet om kartläggning av dagvattenledningar och förändringar av dessa, efter att Försvarsmakten lagt ner verksamheten, inte ensamt kan utföras av Försvarsmakten. Det är dock möjligt för Försvarsmakten att genomföra detta genom tillträde till anläggning, informationsinhämtning från fastighetsägare och eventuellt andra som kan ha kunskap om ledningsnätet i området. Det är framför allt ledningsnätet som är en potentiell spridningsväg för föroreningarna till recipienterna, medan ledningarnas eventuella bristande skick främst bör bidra till ökad spridning till marken. Ledningarnas skick torde därmed ha mindre betydelse för skada på recipienterna. Naturvårdsverket bedömer att Försvarsmakten bör ha möjlighet att uppfylla punkt 2 i beslutet och därmed också punkt 3–5.

Beskrivningen av vad riskvärderingen ska innehålla i beslutets punkt 5 c är i linje med vad en riskvärdering bör omfatta. Naturvårdsverket bedömer att det inte finns skäl för jämkning av undersökningsansvaret i detta fall. De föreslagna utredningarna i beslutet är i linje med såväl praxis som Naturvårdsverkets vägledningar, inklusive vägledningen om hantering av statens förorenade områden. Enligt praxis jämkas normalt inte utredningsansvar utan jämkning kan ske i den senare åtgärdsfasen.

Försvarsmaktens yttrande

Försvarsmakten har yttrat sig över Naturvårdsverkets skrivelser och vidhåller i sitt yrkande.

Skälen för regeringens beslut

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) ansvarig för det avhjälpande som ska ske. Enligt 10 kap. 1 § avses med avhjälpande utredning, efterbehandling och andra åtgärder för att avhjälpa en föroreningsskada eller en allvarlig miljöskada.

Regeringen anser att Försvarsmakten har ett ansvar enligt 10 kap. 2 § miljöbalken att undersöka det nu aktuella förorenade området i den utsträckning det finns faktisk och rättslig möjlighet till det. Detta ansvar omfattar även det förorenade områdets påverkan på omgivningen, såsom spridningen och mark- och vattenområden som förorenats genom spridning

från Försvarsmaktens förorenade områden. Detta gäller oavsett om spridningen skett via ledningar, diken eller annan spridningsväg. Det aktuella beslutet omfattar förutom dagvattenledningar även andra spridningsvägar såsom diken och dränering från de förorenade områdena.

Regeringen delar Naturvårdsverkets bedömning att uppgiften i beslutets punkt 2, oavsett rådighet över ledningsnätet, bör vara möjlig att genomföra, och att rådighetsfrågan i övrigt bör kunna lösas genom att de olika aktörerna samverkar. I den mån det inte är möjligt bör dock beslutet ta höjd för det. Beslutet bör därför ändras i enlighet med det.

På regeringens vägnar

Romina Pourmokhtari

Marie Becker

Kopia till

Försvarsdepartementet/MFI
Försvarsinspektören för hälsa och miljö
Naturvårdsverket
Söderhamns kommun

Sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare

Ert datum

Er beteckning

Vårt tjänsteställe, handläggare

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

FIHM, Åsa Lindström, 08-562 816 90,
exp-fihm@mil.se

Föreläggande om kompletterande undersökningar samt genomförande av åtgärdsutredning avseende spridning av PFAS-ämnen via dagvattenätet, f.d. F15 Söderhamn, Söderhamns kommun

Beslut

Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) förelägger Försvarsmakten, (FM) org.nr. 202100-4615 att utreda spridning av PFAS via dagvatten till närliggande ytvattenrecipienter vid f.d. F 15 Söderhamn, Söderhamns kommun samt genomföra en åtgärdsutredning som syftar till att finna lämpliga åtgärder som minskar denna spridning genom att:

1. Redovisa förslag på åtgärder för att omgående minska spridning av PFAS från napalmövningsplatsen mot Ålsjön via dagvattenätet.

Redovisa förslag på åtgärder som kan vidtas i syfte att omgående minska pågående spridning från napalmövningsplatsen mot Ålsjön.

Redovisningen ska innehålla en beskrivning av möjliga åtgärder, en uppskattning av hur stor minskning respektive åtgärd bedöms kunna uppnå, uppskattad kostnad för respektive åtgärd samt tidpunkt för när respektive åtgärd kan vara genomförd. Vidare ska anges vilken eller vilka åtgärder som förespråkas och en motivering för detta. Om ny kunskap tillkommit/tillkommer som medför att omedelbara åtgärder inte bedöms behövas ska detta motiveras och förklaras. FM ska även redovisa hur och om manuella tömningar förekommer/har förekommit och hur detta vatten i så fall hanteras efter tömning. Redovisning enligt denna punkt ska ske **senast den 31 mars 2022.**

(CL)

Eventuella kontroller av spridning från område efter det att åtgärder genomförts för att bekräfta att åtgärden har haft effekt kommer att täckas in av utredningen av dagvattensystemet för hela F 15 enligt punkten 3 i detta föreläggande.

FIHM beslutar, med stöd av 26 kap. 26 § miljöbalken att denna punkt ska gälla omedelbart.

2. Redovisa dagvattennätets sträckning och status samt övriga identifierade spridningsvägar¹ med ytvatten vid f.d. F 15 Söderhamn.

Sträckningen för dagvattennätet inklusive samtliga utsläppspunkter ska redovisas på en karta tillsammans med övriga potentiella spridningsvägar för ytvatten som exempelvis diken, ytvattendrag, dräneringsrör eller ledningsgravar. Redovisningen ska också inkludera en redogörelse för vilka dagvattenledningar som fanns på området i samband med att FM avvecklade verksamheten, information om några förändringar (exempelvis nya ledningsdragningar) har skett i ledningsnätet efter att FM avvecklade verksamheten samt information om dagvattennätets funktion, skick och flödesriktning. Redovisning enligt denna punkt ska ske **senast den 31 mars 2022**.

3. Ta fram en provtagningsplan för provtagning av dagvatten, dränvatten och ytvatten.

Provtagningsplanen ska syfta till att ta fram data för att beräkna belastning av PFAS-ämnen från dagvattnet och andra relevanta spridningsvägar via ytvatten som identifierats i punkten 2 ovan. Innan provtagningen påbörjas ska provtagningsplanen godkännas av FIHM. Provtagningsplanen ska minst redogöra för:

- a. Identifierade recipienter för dagvatten.
Samtliga recipienter (diken, bäckar, större vattendrag och sjöar) där dagvattenrör från f.d. F 15 Söderhamn mynnar.
- b. Närmaste vattenförekomster.
Vilka vattenförekomster som har kontakt med ovanstående recipienter (se punkt 3.a)
- c. Metodbeskrivning.
Hur prover ska insamlas samt motivering av val av provtagningsmetod.
- d. Provpunkter för analysprover.
Var dagvattenprover ska tas (markera på en karta) samt motivering av val av respektive provpunkt. I de fall utlopp av dagvatten sker

¹ Exempelvis via dräneringsrör, diken, ledningsgravar eller andra markförlagda rör

till ytvatten eller diken ska ytvatten och sedimentprover vid dessa utloppspunkter inkluderas i provtagningsplanen.

- e. Provpunkter för flödesmätningar.
Markera var flödesmätningar ska göras på karta. Motivera val av respektive plats samt hur och när flödesmätningarna kommer att genomföras.
- f. Analysomfattning (frekvens, laboratorium och analyser).
Frekvensen för provtagningen ska ta höjd för säsongsbundna halter över året.
- g. Metod för belastningsberäkning.
Metod för hur den årliga belastningen på respektive recipient ska beräknas.
- h. Datum för redovisning till FIHM.
Datum för när redovisning i enlighet med punkten 4 nedan ska ske. Denna tidpunkt får dock senast vara 12 månader efter att provtagningsplanen godkänts.

Provtagningsplanen ska redovisas till FIHM **senast den 31 mars 2022**.

4. Redovisning av resultat från utförda provtagningar, beräkning av belastning, påverkansanalys samt bedömning av åtgärdsbehov.

Redovisningen ska minst inkludera följande delar.

- a. En beskrivning av hur provtagning har genomförts samt om det skett avsteg från provtagningsplanen.
- b. En sammanställning av resultat från provtagningar och flödesmätningar inklusive fältprotokoll.
- c. En beräkning av belastningen för respektive dagvattenutlopp inklusive en beskrivning och motivering till hur beräkning har gjorts samt en uppskattning av möjliga felkällor.
- d. En påverkananalys och en riskbedömning.
Påverkansanalysen ska redogöra för hur belastningen av PFAS inklusive PFOS påverkar mottagande recipient(er). Det ska särskilt framgå om utsläppen från dagvattensystemet riskerar att bidra till att miljökvalitetsnormen för de vattenförekomster som berörs av utsläppen inte uppnås eller om den ekologiska eller kemiska statusen riskerar att försämrats. Påverkansanalysen ska även redovisa hur stort geografiskt område som påverkas av utsläppen från dagvattensystemet vid f.d. F 15 Söderhamn.

- e. En bedömning av åtgärdsbehov.
Det ska för varje utlopp samt för samtliga utlopp för området som helhet redovisas om utsläppen kräver åtgärder för att minska belastningen. Bedömningen ska motiveras för alla utlopp inklusive för de utlopp där bedömningen eventuellt blir att det inte krävs åtgärd. Bedömningen ska relatera till miljö kvalitetsnormer samt biologisk och kemisk status avseende PFAS och PFOS i mottagande recipienter. Bedömningen ska även redogöra för hur akut åtgärdsbehovet är samt motivering av detta.
- f. Behov av åtgärdsförberedande åtgärder.
Information och redogörelse för vilka åtgärdsförberedande utredningar som behöver genomföras för att utreda möjliga åtgärder enligt punkten 5 nedan. Tidpunkt för när eventuella åtgärdsförberedande utredningar kan genomföras ska anges.

Redovisningen till FIHM ska ske **senast 12 månader efter att provtagningsplanen godkänts.**

5. Förslag till övergripande åtgärds mål, åtgärdsutredning samt riskvärdering

Åtgärdsutredningen ska identifiera och utvärdera metoder som syftar till att minska spridningen av PFAS via dagvatten och andra relevanta spridningsvägar via ytvatten, som identifierats i punkten 2 ovan, från hela f.d. F 15 Söderhamn. Detta avser åtgärder som kan påbörjas omgående och fortgå fram till dess att andra mer permanenta åtgärder avseende källtermer genomförts. Valet av åtgärds metod ska göras i enlighet med processen som beskrivs Naturvårdsverkets rapport (5978) "Att välja efterbehandlingsåtgärd" och redovisningen ska minst innehålla följande delar:

- a. *Förslag till övergripande åtgärds mål avseende PFAS inklusive PFOS som sprids via dag- och ytvatten från f.d. F 15 Söderhamn.*
De övergripande åtgärds målen ska ange vilka störningar eller vilken påverkan som kan accepteras från utsläpp av dagvatten från f.d. F 15 Söderhamn. De övergripande åtgärds målen ska formuleras så att samtliga relevanta skyddsobjekt, exponeringsvägar och medier täcks in av målen. De övergripande åtgärds målen ska inkludera både ett kortidsperspektiv samt ett långtidsperspektiv och relatera till gällande miljö kvalitetsnormer. Utsläpp av PFAS-ämnen från dagvattenssystemet från f.d. F 15 Söderhamn får inte leda till att statusen på mottagande vattenförekomster ytterligare försämras eller medföra ett äventyrande mot att normen kan uppnås. Andra berörda aktörer och tillsynsmyndigheter ska ges möjlighet att lämna synpunkter på

förslagen till övergripande åtgärds mål. I redovisningen av övergripande åtgärds mål till FIHM ska FM redovisa hur samråd angående övergripande åtgärds mål har gjorts samt vilka aktörer som har getts möjlighet till att lämna synpunkter och hur synpunkterna har beaktats.

b. Åtgärdsutredning

Åtgärdsutredningen ska innehålla förslag på minst fem delåtgärder som syftar till att minska spridning av PFAS via dagvatten från f.d. F 15 Söderhamn. Samtliga åtgärder som föreslås bör ha potential att uppnå de övergripande åtgärds målen och vara tekniskt genomförbara. Utredningen ska minst innehålla:

- En beräkning av årlig minskning av utsläppsmängd avseende PFOS och PFAS-11 som respektive delåtgärd kan uppnå. Det ska redovisas hur beräkningen har gjorts och om avsteg från planerad beräkningsmetod gjorts ska detta motiveras.
- Redovisning av bästa möjliga åtgärds mål för respektive föreslagna metod avseende maximala årliga utsläppsmängder av PFOS och PFAS-11 via dagvatten från f.d. F 15 Söderhamn efter att metoden har implementerats. Åtgärds målen för respektive metod ska minst utvärderas utifrån följande frågor:
 - Kommer föreslagna reningsmetoder att innebära att kemisk status avseende PFOS och biologisk status avseende PFAS-11 inte riskerar att ytterligare försämrats?
 - Kommer föreslagna reningsmetoder medföra att MKN för mottagande vattenförekomst kommer att kunna nås det målår som anges i VISS?

c. Riskvärdering

En riskvärdering ska genomföras i form av jämförelse mellan föreslagna enskilda delåtgärder och/eller i olika kombinationer av enskilda förslag.

Den internationella standarden (ISO, 2017) som upptagits som Svensk standard (SS-ISO 18504:2018) ska ligga till grund för riskvärderingen. Valet av riskvärderingsmetod ska motiveras och förklaras. Valet av urvalskriterier, viktning av urvalskriterier samt värdering av urvalskriterier ska tydligt motiveras och ska ha utvärderats av en grupp av berörda aktörer innan den slutliga sammanvägningen görs. Av riskvärderingen ska det tydligt framgå vilka berörda aktörer som ingått i den grupp som fått möjlighet att samverka och lämna synpunkter i riskvärderingsprocessen.

d. Slutligt val av åtgärd(er) samt information om när åtgärderna kan påbörjas

Information om de faktorer som påverkar projektstart ska lämnas och motiveras. Detta kan exempelvis vara tid för eventuella anmälningar och tillstånd som krävs innan åtgärderna kan påbörjas.

Redovisning till FIHM ska göras **senast sex månader efter det att redovisningen enligt punkten 4 ovan lämnats in till FIHM.**

Bakgrund

FIHM har under 2021, inom ramen för egeninitierad tillsyn, gått igenom de rapporter och utredningar avseende PFAS-ämnen som genomförts av FM på f.d. F 15 Söderhamn sedan 2013. FIHM har identifierat ett behov av en samlad riskbedömning för hela området. Vidare bedömer FIHM att pågående spridning av PFAS via dagvattennätet bör utredas skyndsamt. Genomgången visade även att det finns ett behov av att genomföra omedelbara åtgärder på ett delområde. Nedan sammanfattas verksamhetshistorik, utredningar och annan information som legat till grund för FIHM:s beslut.

Verksamhetshistorik

F.d. F 15 Söderhamn ligger strax sydost om Söderhamn i Gävleborgs län. Flygflottiljen anlades 1945 och var aktiv fram till 1998 då verksamheten lades ner. FM:s verksamhet innefattade bland annat drivmedelsanläggningar, brandövningsplatser (2 st), napalmövningsplats, ett flygfält, räddningsstationer (2 st) och en brandstation.

Från 1987 användes flygplatsen för reguljär flygtrafik parallellt med den militära verksamheten. Reguljärflyget fortsatte en tid efter FM:s avveckling 1998 och flygplatsen gick då under namnet Helsing Airport. Runt år 2000 avvecklades den reguljära flygplatsverksamheten och efter det förekom endast taxifyg, helikopterverksamhet och flygskola. Idag har en företagspark vid namn Flygstaden AB anlagts i den norra delen (fastighet Östansjö 42:3), och den södra delen av flygplatsområdet nyttjas av en lokal motorcykelklubb, SMK.

Områdesbeskrivning

Den före detta flygflottiljen är belägen på fastigheterna Östansjö 42:2, Östansjö 42:3 och Östansjö 42:4. Östansjö 42:2 och Östansjö 42:4 ägs idag av Söderhamns kommun medan fastighetsägare för Östansjö 42:3 är Flygstaden AB. Närområdet karaktäriseras av skogsmark och gles bebyggelse.

Geologiskt domineras området av isälvsavlagringar som är vattenförande. Den f.d. flygflottiljen har kontakt med två grundvattenförekomster: Sandarne och Mohed. Området är beläget ovanpå Sandarne grundvattenförekomst men bedöms också ha hydraulisk kontakt till Mohed via ytvattenförekomsten Ålsjön.

Recipienter

F.d. F 15 Söderhamn avvattnas till tre ytvattendrag: Ålsjöbäcken, Dalbäcken och Lerviksbäcken. Endast Dalbäcken klassas som en ytvattenförekomst. Ålsjöbäcken och Lerviksbäcken bedöms ta emot grundvatten och dagvatten från norra delen av flygplatsområdet, medan Dalbäcken avvattnar den södra delen av området. Ålsjöbäcken leder vatten mot ytvattenförekomsten Ålsjön, medan Dalbäcken och Lerviksbäcken leder vattnet österut till Östersjön.

Provtagningar har utförts i bäckarna i omgångar för att utreda påverkan och huruvida de fungerar som spridningsvägar (GL2016-256-1, GL2016-256-11, GL2016-256-23 och FIHM2021-1148-1). I Dalbäcken har halter av PFAS-11 rapporterats upp till 200 ng/l, varav PFOS var 88 ng/l (GL2016-256-1). I Ålsjöbäcken har halter rapporterats upp till 2200 ng/l PFAS-11 (PFOS 1400 ng/l). I rapporten (GL2016-256-11) görs bedömningen att Ålsjöbäcken leder vatten från nordvästra delen av flygflottiljen västerut mot recipient Ålsjön. År 2020 provtogs mindre diken i området mellan f.d. flygflottiljen och Ålsjön. Proverna rapporterade halter av PFAS-11 upp till 6600 ng/l (PFOS 5000 ng/l). Det bedömdes att spridningsvägen via ytvatten fortsätter vara viktig (FIHM2021-1148-1).

Provtagningar i Ålsjön har utförts och halter upp till 250 ng/l (GL2016-256-19, GL2016-256-23) varav PFOS 100 ng/l har rapporterats. Provtagningar av fisk har utförts under 2018 (GL2016-256-19, FM2016-7887:12). Provfisket visade förhöjda halter av PFOS i fiskmuskel (upp till 238 ng PFAS-11/g vv varav PFOS 237 ng/g vv).

Under 2020 provtogs torven i våtmarksområdet intill Ålsjön, samt grundvatten i temporära grundvattenrör i våtmarken (FIHM2021-1148-1). Torvproverna påvisade halter av PFAS-ämnen (PFOS upp till 120 µg/kg TS, PFAS-25 140 µg/kg TS och PFAS-11 130 µg/kg TS) och grundvattenproverna likaså (460 ng/l PFOS och 950 ng/l PFAS-11).

Information om dagvattenätet och potentiell spridning av PFAS-förorening via detta

Enligt kommunens riskbedömning från 2013 (Söderhamns kommun 2013) leds dagvattnet inom flottiljområdet vidare genom ett västligt och ett östligt dagvattennät. Dagvatten i den västliga delen leds mot Ålsjön och den östliga mot Lerviksbäcken norr om flottiljområdet. Den utdikade våtmarken i sydvästra delen avvattnas via ett kulverterat dike under flygbanan med mynning i Dalbäcken. Enligt riskbedömningen leddes allt dagvatten under en lång tid till ett reningsverk, men under 1990-talet gjordes delar av spillvattennätet i de västra delarna om till dagvattennät. I riskbedömningen identifierades fyra objekt (två brandövningsplatser och två hangarer) som potentiellt skulle kunna vara förorenade med PFAS-ämnen. Vid de två brandövningsplatserna ska skum innehållande PFAS ha använts vid övningar och hangar 33 och 34 ska vid några

tillfällen ha skumfyllts. Vatten från skumfyllningen ska därefter ha dränerats till dagvattenbrunnar som ledde vidare till Lerviksbäcken. Vid hangar 34 har även funktionstester av släcksystem utförts.

Utförda undersökningar avseende dagvatten

I en rapport (NIRAS 2016, GL2016-256-1, FM2016-7887:1) redovisade FM genomförda undersökningar av ytvatten uppströms och nedströms brandövningsplatserna (Lerviksbäcken och Dalbäcken) samt i Ålsjöbäcken. Undersökningarna visade att nämnda ytvattendrag var påverkade av PFAS. Hydrokemiska data tydde inte på någon större grundvattenutströmning i Ålsjöbäcken och Lerviksbäcken. Orsaken bedömdes vara ytavrinning och nederbörd. Data från Dalbäcken tydde på grundvattenutströmning. Halterna i Ålsjöbäcken bedömdes kunna bero på en okänd föroreningskälla i den nordöstra delen av flygplatsområdet medan halterna i Lerviksbäcken bedömdes bero på läckage från den äldre brandövningsplatsen i närheten.

I FM:s uppföljande utredning från 2018 (NIRAS 2018, GL2016-256-11, FM2016-7887:4) undersöktes dagvattensystemet i större detalj än tidigare. I rapporten redovisas möjliga spridningsvägar från identifierade källområden till de tre bäckarna Ålsjöbäcken, Lerviksbäcken och Dalbäcken. Till samtliga bäckar bedöms dagvattnet vara en spridningsväg.

FM har genomfört en historisk inventering (NIRAS 2020a, GL2016-256-22, FM2016-7887:13). I rapporten diskuterades dagvattensystemet som en potentiell spridningsväg vars sträckning och status fortfarande var oklar. Det anges att dagvattenutsläpp i bäckar kan ha resulterat i förorenade sediment som kan frigöra föroreningar under längre tid. Provtagning av sediment i anslutning till dagvattenutlopp rekommenderades därför i Ålsjöbäcken och Lerviksbäcken. Vidare rekommenderades utredningar av ledningssystemet, i synnerhet vid den före detta brandstationen, hangar 33 och 34 och motortesthangarerna där spridning av PFAS via dagvattensystemet bedömdes som troligt.

I rapport gällande provtagningar i bland annat dagvatten (NIRAS 2020b, GL2016-256-23, FM2016-7887:14) anges bland annat att provtagningen planerades utifrån kartor över dagvattensystemets utformning från 1992. Det anges att tillgängliga kartor från 1993 inte indikerar någon påkoppling från det lokala dagvattensystemet till övrigt befintligt dagvattensystem. Det anges dock att det inte är osannolikt att en påkoppling kan ha skett efter 1993.

Enligt rapport från utförda provtagningar under 2019 påträffades PFAS i dagvatten runtom området; vid brandstationen (PFAS-11 43000 ng/l, varav PFOS 27000 ng/l), hangar 33 (PFAS-11 2600 ng/l, varav PFOS 2500 ng/l) och vid landningskorset (PFAS-11 1300 ng/l, varav PFOS 1300 ng/l), gamla BÖP (PFAS-11 510 ng/l, PFOS 230 ng/l). Det togs inga prover från den nyare brandövningsplatsen. De högsta halterna påträffades i dagvatten som dränerar eldningsplattan, som tidigare använts för släckningsövningar på napalm. Halterna

BESLUTDatum
2021-11-29Beteckning
FIHM2021-1851-3 Sida 9 (16)

i dagvatten visade på 6 864 803 ng/l PFAS-11 vid första analys (varav PFOS 6 100 000 ng/l). Resultat från ett duplikat taget en vecka senare påvisade halter om 1 870 429 ng/l PFAS-11 (varav PFOS 1500000 ng/l). Enligt uppgift från FM (GL2016-257-17) kan det vara så att detta dagvattenrör endast går mellan spolplattan och något som benämns tömningsröret. Enligt information kan detta rör ha tömts av Ragnsells när det var fullt. Det saknas information om var det tömts. FM har även uppgett att fältnoteringar indikerar att tömningsröret troligtvis är igensatt någonstans mellan plattan och utloppet.

Söderhamns kommuns bygg- och miljönämnd (BMN) utförde den 9 juli 2019 en inspektion vid motorcykelbanan som drivs av Söderhamn motorcrossbana (SMK) där eldningsplattan för napalmövning ligger. Enligt inspektionsrapporten informerade SMK om att napalmövningsbanans spolplatta var kopplad till brunn med avskiljare samt att röret mellan spolplattan och brunnen numera är stängt. SMK har tillsett att brunnen tömts då regnvatten gjort att den blivit full och pressat upp föroreningar på spolplattan. SMK har aldrig själva använt spolplattan. BMN:s bedömning var därför att eventuella föroreningar mellan spolplatta och brunn inte härstammar från SMK:s verksamhet. BMN bedömde även att det var bra att spolplattans rör till brunnen är avstängt då detta förhindrar spridning av det som finns i röret.

Efter undersökningarna från 2019 rekommenderade NIRAS (FM2016-7887:14, GL2016-256-23) att dagvattennätet generellt skulle behöva undersökas mer i detalj. Detta genom att bland annat identifiera kopplingspunkter mellan områden där höga halter påträffats, bedöma dagvattennätets funktion samt genom kartläggning av nätets flödesriktning och status. I de fall utlopp av dagvatten sker till ytvatten eller diken ansåg NIRAS att ytvatten, jord och sedimentprover behövde insamlas från utloppsområdena. Dessutom bedömde NIRAS att då napalmövningsplatsen ligger i strömningsriktning för Ålsjön var den i behov av skyndsamma åtgärder. NIRAS föreslog en kontrollerad tömning av dagvattennätet via en reningsanläggning utrustad med ett PFAS-adsorberande filter och efterföljande spolning av dagvattennätet för att förhindra att skador på dagvattennätet leder till en spridning av PFAS till Ålsjön. Liknande åtgärder sågs som möjliga även för brandstationen, men först efter en noggrann utredning av dagvattennätets sträckning.

I yttrande från FM (GL2016-256-23) anger FM att fortsatta utredningar av dagvatten inte är deras ansvar utan att det åligger nuvarande verksamhetsutövare. FM anger att man avser att göra vidare undersökningar av brandstationen, fälträddningsstationen och napalmövningsplatsen som källtermer i mark och grundvatten.

FM anger i yttrande från 2020 (FIHM2021-1148-1) att man under 2021 avser att fortsätta undersöka källtermerna vid fälträddningsstationen, brandstationen och napalmövningsplatsen, samt genomföra provtagning av grundvatten vid gamla och nya BÖP. Av bilagd utredning från 2020 (NIRAS 2021, FIHM2021-1148-1, FM2016-7887:15) framgår bland annat följande. Prover på grundvattnet vid

brandstationen visade på halter i samma nivåer som i dagvattensystemet, vilket bedöms som indikation på att ett utbyte sker mellan grundvatten och vatten i ledningsnätet i området. Prover från diken och bäckar mellan brandstationen och flottiljområdet och Ålsjön togs inom ramen för 2020 års provtagning och visade halter av PFAS-11 upp till 6600 ng/l (PFOS 5000 ng/l).

Kommunicering

I yttrande från Länsstyrelsen i Gävleborgs län (länsstyrelsen) från den 22 juli 2021 (FIHM2021-1148-4) anges huvudsakligen följande. Länsstyrelsen önskar utredningar av dagvattennätet och en sammanställning av resultat och kunskap från de utredningar och delåtgärder (inriktade mot drivmedel och PFAS) som genomförts på området sedan slutet av 1990-talet.

I yttrande från Söderhamn NÄRA (VA-huvudman i Söderhamns kommun) den 30 augusti 2021 (FIHM2021-1148-5) anges bland annat att det är viktigt att skyndsamt utföra riskanalys över påverkan på vattentäkten i Ålsjön samt utföra åtgärder. BMN framför i yttrande från den 30 augusti 2021 (FIHM2021-1148-5) att uppföljande provtagningar för att bedöma föroreningsspridningens påverkan på statusen på grundvattenförekomsten som helhet är viktigt, samt att en sammanställning av alla resultat för f.d. F 15 Söderhamn vore värdefullt.

I bemötande från FM den 30 september 2021 (FIHM2021-1148-9) anges bland annat följande. FM anser att det är ledningsägaren, således troligtvis den nuvarande fastighetsägaren, som ansvarar för att utreda ledningsnätets status. Statusen på ledningsnätet bör klargöras då detta är avgörande för vem som bär ansvar för spridningen av påträffad förorening samt kan ge en tydligare bild av var PFAS-föroreningar i dagvattennätet härstammar ifrån.

Skäl för beslut

Bedömning

Höga halter av PFAS och PFOS har påvisats i dagvattennätet på före detta F 15. Halterna bedöms stundtals vara extremt höga. Vidare har påverkan på ytvattenförekomsten Ålsjön konstaterats. Utsläpp av PFAS får inte äventyra möjligheten att nyttja närliggande grundvatten som dricksvattentäkt, leda till störningar på det akvatiska ekosystemet eller riskera att försämra ytvattenförekomsternas kemiska eller biologiska status. Flera av de olika PFAS-föroreningarna (exempelvis PFOS) är persistenta, mobila och bioackumulerande. De har också egenskaper som gör att de kan transporteras med grundvatten, vattendrag och havsströmmar på ett sätt som få andra organiska miljögifter kan (PM1/21 Kemikalieinspektionen). När föroreningar har hamnat i vattendrag kan de spridas både snabbt och långt och därmed påverka ekosystem inom stora områden.

Varken Sandarne eller Mohed uppnår god kemisk status avseende PFAS-11 (se VISS). Vidare har ökande halter av PFAS noterats i en uttagsbrunn för dricksvattentäkten (Mohed). Detta bedöms komma från den före detta flygflottiljen (VISS 2021-09-07). Ytvattenförekomsten Ålsjön (SE679621-156601) uppnår inte god kemisk status avseende PFOS. Ytvattenförekomsten Dalbäcken (SE679375-156962) uppnår ej god status, men är inte klassad med avseende på PFOS. (VISS 2021-09-22). Ålsjön är också ett naturreservat (NRV-id: 2001170) och ett Natura 2000-område (SE0630156). Området är skyddat på grund av dess rika fågelliv och det utgör en populär häckningsplats för fåglar.

Enligt det nu gällande åtgärdsprogrammet för Bottenhavets vattendistrikt 2016 - 2021 framgår bland annat att FIHM ska inrikta sin tillsyn mot verksamheter och förorenade områden som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna (MKN) för vatten inte följs eller som riskerar att inte följas. Vidare framgår att FIHM särskilt ska prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att MKN för vatten ska kunna följas. FIHM bedömer att det finns en risk att nuvarande belastning på ytvatten från dagvatten från f.d. F 15 Söderhamn kan försämra möjligheterna att uppnå god kemisk status innan 2027, om inte åtgärder för att minska spridning via dagvattnet sätts in snarast.

Mot bakgrund härav anser FIHM att åtgärder behöver vidtas skyndsamt för att minska ytterligare spridning av PFAS via dagvattensystemet mot närbelägna ytvattenrecipienter. Det pågår utredningar av källområden och eventuellt åtgärdsbehov av dessa, men detta arbete bedömer FIHM att det kommer ta lång tid. Det är därför inte lämpligt att invänta dessa utredningar innan åtgärder för att motverka pågående spridning vidtas. FIHM anser därför att frågan om spridning via dagvatten bör hanteras separat från övrig utredning.

Även om vissa utredningar utförts, bedömer FIHM att kunskapen om hur föroreningarna sprids och belastar ytvattenrecipienter via dagvatten från f.d. F 15 Söderhamn fortfarande är bristfällig. Inledningsvis bör därför spridning och belastning utredas och påverkan beräknas. När dessa utredningar är gjorda bör en åtgärdsutredning göras.

FIHM bedömer vidare att det bör föreslås och omgående vidtas åtgärder för att minska pågående spridning från napalmövningsbanan mot Ålsjön. Detta bör göras redan före det att utredningar om dagvattnets belastning och påverkan på ytvatten från f.d. F 15 Söderhamn som helhet har utretts.

Ansvar för utredning och avhjälpande

Ansvar för utredning och eventuell efterbehandling av ett förorenat område ligger primärt på den eller de verksamhetsutövare som har orsakat föroreningen, det vill säga verksamhetsutövaren (10 kap. 2 § miljöbalken). I de fall FM bedrivit verksamhet som orsakat markförorening är de således ansvariga för att utreda föroreningen. Ansvar omfattar även att undersöka områden utanför verksamhetsområdet som kan ha förorenats genom spridning. FIHM menar därför

att FM har ett ansvar att utreda föroreningar som finns i de byggnader och andra anläggningar som orsakats av verksamheten, samt utreda om det pågår eller har pågått en spridning av föroreningar från området, anläggningen eller byggnaden. Detta inkluderar även ett ansvar för sådan spridning som sker exempelvis via dräneringsledningar, dagvattenledningar eller exempelvis ledningsgravar. FIHM bedömer att ansvaret för den som orsakat föroreningen även innefattar åtgärder för att minska denna spridning till dess att mer permanenta åtgärder avseende källtermer har genomförts. Temporära åtgärder för dagvatten kan exempelvis utgöras av installation av filterkassetter, reningsanläggningar eller spolning av rören för att ta bort förorenade sediment. Ledningsägaren, om den inte är samma som förorenaren, har också ett ansvar. Denne ska tillse att ledningsnätet är av sådan kvalitet att det inte i sig tar in och leder vidare föroreningar. FIHM:s bedömning är dock att ansvaret för åtgärder för att minska spridningen i första hand ligger på den som orsakat föroreningen. I de fall ledningsägaren har installerat nya rör eller gjort andra ingrepp som i sig har lett till en ökad spridning av föroreningen kan dock ledningsägaren få ett avhjälpandeansvar avseende denna spridningsväg. Detta fråntar dock inte FM ansvaret att utreda hur föroreningarna når och sprids via ledningsnätet. Civilrättsliga avtal har härvid ingen betydelse.

FIHM bedömer således att FM har ett ansvar att utreda risken för spridning via dagvattennätet f.d. F 15 Söderhamn. Detta eftersom den konstaterade PFAS-föroreningen uppkommit som en följd av FM:s brandövningar och användning av PFAS-haltigt brandsläckningsskum på platsen. FIHM delar FM:s bedömning att det är viktigt att utreda ledningsnätets status för att få kunskap om det finns inläckage eller avlagringar med höga PFAS-halter. Detta kan mycket väl vara en viktig del i en åtgärdsutredning. Vilka åtgärdsförberedande utredningar som behöver genomföras för att kunna ta fram förslag till åtgärder i en åtgärdsutredning avgörs av FM. Vilka FM avser att genomföra ska redovisas till FIHM i samband med redovisning av genomförd utredning.

Enligt 10 kap. 4 § miljöbalken ska den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningsskada i skäligen omfattning utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. Mark- och miljööverdomstolen har i praxis konstaterat att det normalt sett inte finns skäl för att jämka skäligheten redan i utredningsfas. FIHM bedömer att detta gäller även för utredning av spridning av PFAS via dagvatten och dränvatten från f.d. F 15 Söderhamn.

Detta föreläggande gäller utredning av spridning via dag- och dränvatten från f.d. F 15 Söderhamn samt att föreslå åtgärder som syftar till att minska denna pågående spridning. Förslag på åtgärder och beskrivning av dessa inklusive kostnadsuppskattning är viktigt information för FIHM för att i nästa ha ett så fullgott underlag som möjligt.

Nedan motiveras respektive beslutspunkt.

1. *Förslag på åtgärder för att omgående minska spridning av PFAS från napalmövningsplatsen mot Ålsjön via dagvattennätet.*

FIHM bedömer att det är troligt att det behöver genomföras omgående åtgärder avseende spridning från napalmövningsbanan mot Ålsjön. Detta behöver göras redan innan dagvattensystemet som helhet på f.d. F15 har utretts. Den högsta halten, ca 7 miljoner ng/l PFAS-11 (varav PFOS på drygt 6 miljoner ng/l), påträffades i anslutning till napalmövningsbanan. Detta kan jämföras med MKN för ytvatten som uppgår till 0,65 ng PFOS/l (årsmedelvärde). Uppmätt halt är således 9 miljoner gånger högre än MKN för ytvatten. Sedan de höga halterna påträffades 2019 har inte några utredningar genomförts av FM för att ta reda på hur föroreningen sprids vidare från detta område. Detta trots att det i en rapport angetts att napalmövningsplatsen ligger i strömningsriktning för Ålsjön och att det därför bedömdes föreligga behov av skyndsamma åtgärder. I rapporten föreslogs en kontrollerad tömning av dagvattennätet via en reningsanläggning utrustad med ett PFAS-adsorberande filter och efterföljande spolning av dagvattennätet för att förhindra att skador på dagvattennätet leder till en spridning av PFAS till Ålsjön. Såvitt FIHM känner till har ingen sådan åtgärd genomförts. Emellertid har dock BMN fått information om att napalmövningsbanans spolplatta var kopplad till brunn med avskiljare samt att röret mellan spolplattan och brunnen numera är stängt. BMN bedömde att stängningen mellan spolplattan och brunnen förhindrade vidare spridning av det som fanns i röret

FIHM anser att riskerna med denna spridning är så allvarliga att FM föreläggs att utreda detta omedelbart. FM ska ta fram förslag på åtgärder som minskar spridningen av PFAS mot Ålsjön från detta delområde redan till den 30 mars 2022. Om inga åtgärder bedöms nödvändiga, exempelvis med anledning av att det är ett slutet system, så ska detta anges och motiveras. Det behöver även redovisas hur och om manuella tömningar förekommer och hur detta vatten i så fall hanteras efter tömning. Frågan om uppföljande kontroll hanteras i punkten 3 i detta föreläggande.

Med hänsyn till allvarligheten av riskerna och behovet av omedelbara åtgärder finns, enligt FIHM, skäl att förordna om att denna punkt i beslutet ska gälla omedelbart, även om beslutet överklagas.

2. *Redovisa dagvattennätets sträckning och status samt övriga identifierade spridningsvägar² med ytvatten vid f.d. F 15 Söderhamn.*

FIHM anser att nuvarande underlag för utvärdering av dagvattennätet är bristfälligt. En kartläggning av dagvattennätet inom hela flottiljområdet bedöms vara ett lämpligt inledande steg för att utreda spridningsvägar för föroreningar från dagvatten till ytvatten. Identifierade utsläppspunkter kan

² Exempelvis via dräneringsrör, diken, ledningsgravar eller andra markförlagda rör

senare ligga till grund för provtagning och flödesmätning (se punkt 3 i detta beslut). Information om ledningsnätets sträckning och eventuella förändringar är viktig för att i ett senare skede kunna bedöma ansvarsfrågan i samband med krav på eventuella åtgärder.

3. *Ta fram en provtagningsplan för provtagning av dagvatten och ytvatten*

En provtagningsplan behöver tas fram för att kunna planera arbetet med att beräkna årsbelastning på ytvatten och i förlängningen bedöma var åtgärder behövs för att minska spridningen. FIHM bedömer att provtagningsplanen minst ska innehålla de punkter som beskrivits i punkt 3. Provtagningsplanen ska redovisas till FIHM senast den 31 mars 2022. Kunskapen om spridningen via dagvattnet har funnits sedan flera år utan att åtgärder har genomförts för att minska denna spridning. Utredningen bör därför genomföras så snart som möjligt, så att genomförandet av åtgärder inte ytterligare fördröjs.

4. *Redovisa resultat från utförda undersökningar i ledningsnätet.*

Genomförda undersökningar inklusive provtagningar ska sammanställas och redovisas till FIHM. Redovisningen ska inkludera beräkningar av belastning från respektive utlopp, en påverkansanalys på mottagande recipienter samt information om för vilka utlopp det föreligger ett behov att minska belastningen. Även behovet av eventuella åtgärdsförberedande utredningar ska redovisas. Resultaten ska redovisas till FIHM senast sex månader efter det att FIHM godkänt provtagningsplanen enligt punkten 4. Det pågår en betydande spridning och det brådskar således med att implementera åtgärder. En utredningstid om sex månader får därför anses rimlig.

5. *Förslag till övergripande åtgärds mål, åtgärdsutredning samt riskvärdering*

Det behöver tas fram övergripande åtgärds mål specifikt avseende påverkan från dag- och ytvatten från f.d. F 15 Söderhamn (punkt 5 a). De övergripande åtgärds målen ska ange vilka störningar eller vilken påverkan som kan accepteras från utsläpp av dagvatten från f.d. F 15 Söderhamn. De övergripande åtgärds målen ska formuleras så att samtliga relevanta skyddsobjekt, exponeringsvägar och medier täcks in av målen. De övergripande åtgärds målen ska inkludera både ett kortidsperspektiv samt ett långtidsperspektiv och relatera till gällande miljökvalitetsnormer. Enligt nuvarande klassning så uppnår exempelvis vattenförekomsten Ålsjön inte god kemisk status avseende PFOS.

Enligt 5 kap. 4 § miljöbalken råder ett förbud mot försämring av gällande miljökvalitetsnorm och mot att äventyra möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. Vidare ska

de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr. Försämringsförbudet och skyldigheten att se till att ett äventyrande inte uppstår bör gälla oavsett om åtgärden eller den nya verksamheten eller ändringen prövas efter en ansökan om tillstånd eller efter en anmälan eller om den upptäcks inom ramen för tillsyn. I sistnämnda fall blir det alltså fråga om att tillsynsmyndigheten måste vidta de åtgärder som upptäckten föranleder." (prop. 2017/18:243 s. 143). Utsläpp av PFAS-ämnen från f.d. F 15 Söderhamn får alltså inte leda till att statusen på mottagande vattenförekomster ytterligare försämras eller medföra ett äventyrande mot att normen kan uppnås. Detta måste beaktas när åtgärdsmålen tas fram.

FIHM bedömer att, som angetts ovan, det finns ett behov att skyndsamt minska spridningen av PFAS via dagvatten, dränvatten, ledningsrör och andra relevanta spridningsvägar för vatten mot närbelägna ytvattenrecipienter. Det behöver därför tas fram en åtgärdsutredning (punkt 5 b) med syfte att minska denna spridning tillfälligt till dess att andra åtgärder (exempelvis vid källområdena) är genomförda. Det är viktigt att åtgärdsutredningen endast inkluderar sådana åtgärder som bedöms möta framtagna övergripande åtgärds mål och som är tekniskt genomförbara. En granskning av möjliga åtgärder utifrån dessa aspekter kan därför vara lämpligt att genomföra innan åtgärdsutredningen genomförs. Såväl övergripande åtgärds mål (punkt 5a) som riskvärdering (punkt 5 c) är processer som bör vara föremål för samråd med berörda aktörer. Det är upp till huvudmannen att avgöra hur detta samråd genomförs, men redovisning av resultatet av samrådet och dess genomförande ska göras i samband med att dessa punkter redovisas till FIHM.

FIHM anser att mätbara åtgärds mål för respektive föreslagen metod bör redovisas i form av teoretisk utsläppsminskning i mängd/år. Denna utsläppsminskning ska sedan relateras till dess betydelse i relation till möjligheterna att nå den status vattenförekomsten ska. Det är därutöver också viktigt att göra en bedömning om den beräknade utsläppsminskningen för respektive åtgärd medför att utsläppen från dagvatten från f.d. F 15 Söderhamn som helhet inte riskerar att försämra ytvattenförekomstens status kemiskt eller biologiskt eller leda till ett otillåtet äventyrande.

Den åtgärd som bedöms bäst efter genomförd riskvärdering ska redovisas enligt punkt 5d. Här ska tidpunkt för genomförande uppskattas och inkludera information om eventuella anmälningar och tillstånd som krävs innan åtgärderna kan påbörjas.

BESLUT

Datum
2021-11-29

Beteckning
FIHM2021-1851-3 Sida 16 (16)

Tillämpliga bestämmelser

Detta beslut har fattats med stöd av 2 kap. 4 § miljötillsynsförordningen (2011:13), 5 kap. 4 §, 10 kap. 2 och 4 §§ samt 26 kap. 9, 22 och 26 §§ miljöbalken (1998:808).

Detta beslut har fattats av tfj försvarsinspektören för hälsa och miljö Lena Orbelius, miljöjurist Camilla Lindholm och enhetschef Robert Öjemark deltagit och som föredragande miljö- och hälsoskyddsinspektör Åsa Lindström.

Lena Orbelius

Åsa Lindström

Sändlista

FM
Fortifikationsverket

För kännedom

LedR (avsett för MPE)

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Söderhamn nära, VA-chef

Söderhamns kommun avsett för Bygg- och miljöförvaltningen (miljö)

Söderhamns kommun avsett för Bygg- och miljöförvaltningen (plan- och GIS enheten)

Söderhamns kommun avsett för Kultur och samhällsserviceförvaltningen (mark- och miljöutredningsenheten)

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till regeringen, men skickas till Försvarsinspektören för hälsa och miljö, 107 85 Stockholm.

Ange vilket beslut som överklagas, vilken ändring som begärs samt vilket stöd som åberopas för ändringsyrkandet. Skrivelsen ska vara undertecknad.

För att överklagandet ska kunna prövas ska det ha inkommit till FIHM inom tre (3) veckor från den dag mottagaren tog del av detta beslut.

Sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare	Ert datum	Er beteckning
Björn Fredriksson, 070-886 92 05, bjorn.g.fredriksson@mil.se	2021-12-14	
Vårt tjänsteställe, handläggare	Vårt föregående datum	Vår föregående beteckning
FIHM, Åsa Lindström, 08-562 816 90, exp- fihm@mil.se	2021-11-29	FIHM2021-1851-3

Beslut om ändring av föreläggande om undersökningar av spridning av PFAS via dagvattenätet, f.d. F15 Söderhamn, Söderhamns kommun

Beslut

Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) förelägger, med ändring av föreläggandet från den 29 november 2021 (FIHM2021-1851-3), att underlag enligt beslutspunkterna 2 och 3 i beslut FIHM2021-1851-3 ska redovisas till FIHM senast den 30 juni 2022.

Bakgrund

FIHM beslutade den 29 november 2021 att Försvarsmakten (FM) ska inkomma med en provtagningsplan för provtagning av dagvatten, dränvatten och ytvatten (FIHM2021-1851-3, beslutspunkt 3) och en redovisning av dagvattennätets sträckning och status samt övriga identifierade spridningsvägar med ytvatten vid f.d. F 15 Söderhamn (FIHM2021-1851-3, beslutspunkt 2). Underlaget skulle enligt föreläggandet insändas till FIHM senast den 31 mars 2022.

FM inkom den 15 december 2021 med begäran om ändring av nämnda tidpunkter till den 30 juni 2022. Enligt begäran kräver arbetet med att granska och sammanställa information om ledningsnätet, filma ledningsnätet, analysera bildmaterialet och därefter fastställa statusen på ledningsnätet mer tid än vad som medges i föreläggandet.

(CL)

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post, Internet
Försvarsinspektören för hälsa och miljö 107 85 Stockholm	Tegeluddsvägen 100	08-788 75 00	08-5628 16 86	exp-fihm@mil.se www.forsvarsmakten.se/hkv

Skäl för beslut

Bedömning

FIHM bedömer att det är viktigt att utredningarna görs sakkunnigt och utförligt och finner det därför rimligt att tidpunkterna för redovisning ändras i enlighet med FM:s begäran.

Tillämpliga bestämmelser

Detta beslut har fattats med stöd av 2 kap. 4 § miljötillsynsförordningen (2011:13), 26 kap. 1 och 9 § miljöbalken (1998:808) samt med hänvisning till 2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken.

Detta beslut har fattats av försvarsinspektören för hälsa och miljö Pierre Campenfeldt. I den slutliga handläggningen har dessutom avdelningschef Lena Orbelius, enhetschef Robert Öjermark och miljöjurist Camilla Lindholm deltagit och som föredragande senior inspektör Åsa Lindström.

Pierre Campenfeldt

Åsa Lindström

Sändlista

FM

För kännedom

LedR (avsett för MPE)

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Söderhamns kommun

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till regeringen, men skickas till Försvarsinspektören för hälsa och miljö, 107 85 Stockholm.

Ange vilket beslut som överklagas, vilken ändring som begärs samt vilket stöd som åberopas för ändringsyrkandet. Skrivelsen ska vara undertecknad.

För att överklagandet ska kunna prövas ska det ha inkommit till FIHM inom tre veckor från den dag mottagaren tog del av detta beslut.